ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Kateřiny Šimáčkové v právní věci žalobce: **B. P.**, zast. JUDr. Antonínem Janákem, advokátem, se sídlem nám. T. G. Masaryka 142, Příbram, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2011, č. j. 42 Ad 55/2010 – 131,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalované ze dne 28. 5. 2008, č. X, byla zamítnuta žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, s odůvodněním, že uvedené nařízení stanoví pro snížení věkové hranice odchodu do důchodu na padesát let věku, celkem tři podmínky: a) – výkon nejméně 15 roků vybraného zaměstnání v hornictví, b) – dosažení nejvyšší přípustné expozice a c) – skončení vybraného zaměstnání v hornictví do 31. 3. 1991. Jestliže podmínku 15 roků zaměstnání ve vybraných zaměstnáních v hornictví, a nebo podmínku dosažení nejvyšší přípustné expozice občan nesplnil do 31. 3. 1991, mohl chybějící podmínku splnit do 31. 12. 1992 a do téhož dne však musel skončit výkon vybraného zaměstnání v hornictví. Nárok na snížení věkové hranice na padesát let věku podle téhož nařízení má také občan, který splňuje tyto tři podmínky:

1) byl zaměstnán nejméně deset roků ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech,

2) překročil nejvyšší přípustnou expozici
3) skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech do 31. 12. 1990 v souvislosti se snížením nejvyšší přípustné expozice.

Žalovaná zdůraznila, že usnesení vlády ČSSR č. 465/1968 Sb. se vztahuje na pracovníky, kteří byli zaměstnáni nejméně alespoň dvacet pět let, z toho více než deset let vykonávali zaměstnání I. pracovní kategorie při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy. Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu se týká pouze těch pracovníků, kteří nastoupili v uranovém průmyslu na pracovištích s rizikem ionizujícího záření do 31. 12. 1968, a kteří takové zaměstnání do dosažení 50 roku věku ukončili. Pokud by uvedené zaměstnání ještě vykonávali, snižovala by se jim věková hranice na takový věk, kterého dosáhnou ke dni skončení tohoto zaměstnání, vždy však nejvýše na 55 roků věku. Podle evidenčního listu důchodového pojištění žalobce odpracoval v I.AA pracovní kategorii – uran – 804 dnů (od 2. 6. 1972 do 14. 8. 1974) a 1308 dnů (od 1. 6. 1987 do 31. 12. 1990). V I.A pracovní kategorii – uran – odpracoval 4672 dnů (od 15. 8. 1974 do 31. 5. 1987). Podle dalšího evidenčního listu důchodového pojištění z 5. 10. 2000 odpracoval v I.A pracovní kategorii – uran – 304 dnů (od 1. 1. 1991 do 31. 10. 1991) a ve II. pracovní kategorii 327 dnů (od 1. 11. 1991 do 31. 12. 1992). Nárok na mimořádný hornický starobní důchod žalobci nevznikl, protože v I. AA kategorii – uran – neodpracoval 10 let. Nevznikl mu ani nárok na starobní důchod podle nařízení vlády č. 465/1968 Sb., neboť do uranového průmyslu nenastoupil před 1. 1. 1969. Pro přiznání starobního důchodu podle mimořádného opatření z roku 1965 je třeba, aby žadatel získal nejméně 10 let zaměstnání v I. pracovní kategorii při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy odůvodňující nárok na starobní důchod v 55 letech, které bylo podle tehdy platných resortních seznamů zařazeno do I. pracovní kategorie.

Proti rozhodnutí žalované podle stěžovatel žalobu, v níž namítal, že nejméně 10 let pracoval ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech, kdy překročil nejvyšší přípustnou expozici, čímž splnil podmínku § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. pro přiznání starobního důchodu při dosažení věku 50 let. Potvrzení jeho zaměstnavatele, pokud jím byl zařazen do kategorie I.A, není podle jeho názoru správné. Vyslovil přesvědčení, že splnil všechny podmínky k tomu, aby byl zařazen a aby mu bylo vydáno potvrzení o zařazení do kategorie značené I.AA. S ohledem na tyto skutečnosti navrhoval provedení důkazů znaleckým posudkem o charakteru jeho pracovního zařazení. Zdůrazňoval, že ve sporném období vykonával soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně (cca 64 % procent směn v podzemí z celkově odpracovaných) veškeré provozní práce v oboru důlního měřictví na stálých pracovištích důlního úseku v podzemí hlubinného uranového dolu.

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 2. 2009, č. j. 42 Cad 200/2008 – 20, žalobu zamítl a v odůvodnění svého rozsudku citoval příslušná ustanovení zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění a nařízení vlády č. 557/1990 Sb., vztahující se na projednávanou věc a dovodil, že z evidenčních listů důchodového zabezpečení je zřejmé, že stěžovatel odpracoval ve vybraném zaměstnání v hornictví v kategorii I.AA celkem 2113 dnů, tj. 6 roků a 23 dnů. To je prokazováno „Potvrzením“, podle něhož nejvyšší přípustná expozice byla překročena dne 29. 12. 1990, kdy také stěžovatel skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví. Pokud stěžovatel namítal, že „Potvrzení“ je nesprávně vyplněno a veškerá jím odpracovaná doba v podzemí uranového dolu měla být zařazena do kategorie

I.AA - uran a žádal, aby ve věci byl ustanoven znalec, který by podal znalecký posudek ohledně charakteru pracovního zařazení stěžovatele, pak krajský soud tomuto návrhu nevyhověl. Poukázal na to, že stěžovatel má možnost ve věci podat u obecného soudu určovací žalobu podle občanského soudního řádu o obsah „Potvrzení“. Navíc pak ve správním spisu je založena zpráva DIAMO, s. p., ze dne 3. 7. 2007, z níž vyplývá, že tato organizace opětovně prověřovala správnost zařazení zaměstnání stěžovatele v období od 14. 8. 1974 do 31. 5. 1987. Uvedla, že ve zmíněném období stěžovatel pracoval jako důlní měřič v kategorii technickohospodářských pracovníků pod číslem zaměstnání 05-20-01 I.A. Z hlediska pracovního zařazení patřil tedy do kategorie střídavě fárajících, což znamenalo, že pokud odpracoval v kalendářním roce více než polovinu směn v podzemí, bylo mu období tohoto roku započítáno do I.A kategorie. Pokud by odpracoval méně než polovinu směn v podzemí, bylo by mu období příslušného roku hodnoceno ve III. kategorii. V případě stěžovatele byla splněna podmínka odpracování více než 50 % směn v podzemí, a proto mu byla odpracovaná doba zařazena do I.A kategorie. Tímto způsobem postupovalo DIAMO, s. p., u všech zaměstnanců, kteří patřili do kategorie střídavě fárajících. V žádném případě není možno stěžovateli přiznat pro zmíněné období zařazení do kategorie I.AA. Po zhodnocení uvedených skutečností dospěl krajský soud k závěru, že žalovaná při posuzování nároku stěžovatele na mimořádný starobní hornický důchod podle uvedeného nařízení vlády zhodnotila řádně veškeré listinné doklady o zaměstnání stěžovatele založené ve správním spisu. Stěžovatel nepředložil žádné důkazy, jimiž by byla prokázána neplatnost evidenčních listů důchodového zabezpečení, z jejichž obsahu žalovaná vycházela. Pokud žalovaná žádost o starobní důchod zamítla, byl její postup shledán v souladu s nařízením vlády č. 557/1990 Sb.

Kasační stížnost žalobce (dále též „stěžovatel“) Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 17. 2. 2010, č. j. 6 Ads 74/2009 – 43, zamítl a současně vyslovil, že účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení. Ke stěžejní námitce stěžovatele, v níž vytýkal krajskému soudu, že se vůbec nezabýval charakterem stěžovatelem skutečně vykonávané práce v podzemí ve vztahu k příslušným předpisům sociálního zabezpečení, ale pouze mechanicky převzal zařazení této činnosti do pracovní kategorie tak, jak učinil bývalý zaměstnavatel stěžovatele, Nejvyšší správní soud v odůvodnění svého rozsudku vyložil, že zaměstnání důlního měřiče, případně samostatného důlního měřiče, nelze považovat za vybrané zaměstnání v hornictví se stálým pracoviště v podzemí v hlubinných dolech, neboť v příloze II nařízení vlády č. 117/1988 Sb., který výslovně uvádí seznam zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí v hlubinných dolech, není zaměstnání důlního měřiče případně samostatného důlního měřiče výslovně uvedeno.

Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel ústavní stížnost. Ústavní soud Nálezem ze dne 23. 8. 2010 sp. zn. I.ÚS 1415/10 rozhodl, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, č. j. 6 Ads 74/2009 – 43 a rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 18. 2. 2009, č. j. 42 Cad 200/2008 – 20, bylo porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud současně rozsudky obou soudů zrušil, přičemž jejich postup při výkladu na věc se vztahující předpisů označil za striktně formální. Zdůraznil, že v řízení nebyl doposud řádně zjištěn charakter výkonu činnosti stěžovatele, kterou vykonával jako samostatný důlní měřič. Připustil, že soud prvního stupně učinil krok k takovému zjištění dotazem na bývalého zaměstnavatele stěžovatele ohledně přesného rozpisu náplně práce stěžovatele, avšak

spokojil se s odpovědí, že této žádosti nelze vyhovět, neboť ve spise se žádné doklady nedochovaly. Uvedený soud tak vycházel pouze z tvrzení bývalého zaměstnavatele stěžovatele a údajů uvedených v „potvrzení“, což by bylo akceptovatelné za situace, pokud by stěžovatel tyto údaje nerozporoval. V opačném případě však bylo na krajském soudu, aby provedl další dokazování v tom smyslu, zda skutečně činnost v podzemí vykonávaná stěžovatelem spadala či nikoliv mezi činnosti uvedené v příloze č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.

Nejvyššímu správnímu soudu vytýkal Ústavní soud totéž pochybení a navíc nesprávnost závěru tohoto soudu, že pokud se stěžovatel domnívá, že výkon jeho činnosti spadal pod činnosti uvedené v příloze č. 2 pod bodem č. 3, tedy horník – dělník a dalších zaměstnání, v jejichž popisu pracovní činnosti jsou mimo jiné uvedeny práce v oboru důlního měřičství, je nutno vyjít z toho, že nařízení vlády mělo na zřeteli práce pomocníka měřiče (figuranta), tak jak bylo uvedeno v nařízení vlády č. 74/1982 Sb. Podle Ústavního soudu postrádá tento závěr Nejvyššího správního soudu jakékoliv opodstatnění, což platí i o jeho dalším názoru, že by snad činnost stěžovatele měla spadat pod zaměstnání vedoucího (samostatného) důlního měřiče, jež je uvedeno až v příloze č. 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., a které se nepovažuje za vybraná zaměstnání v hornictví, na něž pamatuje § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. Ústavní soud dále Nejvyššímu správnímu soudu vytkl, že pokud se odvolal ve svých závěrech na přílohu k nařízení vlády ČSFR č. 74/1982 Sb., o některých úpravách v nemocenském pojištění a důchodovém zabezpečení pracujících v hornictví a dovozoval, že seznam zaměstnání uvedený v příloze nařízení vlády č. 117/1988 Sb. je třeba vykládat v souvislosti s nařízení vlády č. 74/1982 Sb., pak je jeho odkaz mylný, neboť ustanovením § 9 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., byla část I přílohy nařízení vlády č. 74/1982 Sb. zrušena a pro posouzení důchodových nároků stěžovatele je tak nutno vycházet pouze z ustanovení nařízení vlády č. 117/1988 Sb., v jehož příloze č. 2 není sice výslovně uvedeno zaměstnání důlního měřiče, ale také ani pomocníka měřiče), avšak pod bodem č. 3 je uvedeno zaměstnání dělník v geologickém průzkumu, přičemž v popisu pracovní činnosti zaměstnání zařazených v tomto bodě je pak mimo jiné uvedena práce v oboru důlního měřičství, větrání a geologie.

Ústavní soud závěrem zdůraznil, že *nemůže žádným způsobem předjímat, pod kterou kategorii zaměstnání činnost stěžovatele spadala, je však zřejmé, že pod některé ze zaměstnání uvedených v příloze 2 nebo 3 řízení vlády č. 117/1988 Sb., vzhledem k doposud nezpochybněnému charakteru práce pod zemí v oboru důlního měřičství spadat musí. Odkaz na přílohu 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. a zaměstnání vedoucího (samostatného) důlního měřiče však dle Ústavního soudu není případný, neboť již z názvu přílohy č. 3: „seznam zaměstnání vybraných vedoucích technicko-hospodářských pracovníků hlubinných dolů a geologického průzkumu prováděného hornickým způsobem a vedoucích technických pracovníků státní báňské správy“ a z charakteru zaměstnání hlavní měřič (organizace, řízení a kontrola důlně měřických, geologických, geofyzikálních a hydrogeologických prací) a vedoucí (samostatný) důlní měřič (koordinace, řízení a kontrola důlně-geologických pracích), uvedených v citované příloze, vyplývá, že se jedná o činnosti spíše řídícího a organizačního charakteru, o který se na základě dosud provedeného dokazování (které, jak však bylo výše uvedeno, nebylo provedeno řádným způsobem) v případě stěžovatele nejedná.*

Ústavní soud dovodil, že výklad § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. ve spojení s § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnaní do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, provedený Nejvyšším správním soudem a Krajským soudem v Praze je interpretací, jež pro svou formálnost a prvotně nedostatečně zjištěný skutkový stav vybočuje z ústavních mezí a zasahuje do práva stěžovatele na spravedlivý proces.

Krajský soud v Praze, vycházeje z Nálezu Ústavního soudu, doplnil dokazování listinou – vyjádřením státní podniku DIAMO, odštěpného závodu – správa uranových ložisek se sídlem v Příbrami ze dne 10. 1. 2011 (jímž bylo reagováno na podání žalobce adresované Nejvyššímu správnímu soudu v řízení o předchozí kasační stížnosti, nadepsanému jako osobní stanovisko žalující strany) ze dne 24. 11. 2009, výslechem svědků – bývalých spolupracovníků stěžovatele – K. Š., R. S., L. L. a F. K., a konečně též znaleckým posudkem znalce z oboru bezpečnosti práce, ekonomiky, těžby (odvětví těžby nerostů) JUDr. Ing. R. M., CSc., jemuž uložil odpovědět na otázku a) zda zaměstnání stěžovatele v období od 15. 8. 1974 do 31. 5. 1987 odpovídalo popisem pracovní činnosti bodu 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., zejména, zda jeho pracovní činnost byla činností dělníka tak, jak to vyžaduje citované ustanovení, nebo b) zda pracovní náplň jako důlního měřiče nebyla činností dělníka, ale technicko-hospodářského pracovníka, jak má na zřeteli bod 4 nebo 5 přílohy č. 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Po provedení těchto důkazů krajský soud žalobu zamítl a svůj zamítavý výrok opřel jednak o výše již zmíněné vyjádření stěžovatelova zaměstnavatele s. p. DIAMO Příbram a především pak o závěry znaleckého posudku znalce JUDr. Ing. R. M., CSc. Po zhodnocení provedených důkazů dospěl k závěru shodnému se závěrem znalce, že zaměstnání důlního měřiče (či samostatného důlního měřiče) nebylo činností dělníka, ale technicko-hospodářského pracovníka a není tudíž vybraným zaměstnáním v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů, s nímž nařízení vlády č. 557/1990 Sb. spojuje nárok na mimořádný starobní důchod při dosažení věku 50 let. K výpovědím svědků uvedl, že pokud jim bylo předestřeno vyjádření bývalého zaměstnavatele a svědci ne zcela souhlasili s tam uváděným popisem práce, jednalo se pouze o námitky dílčí, jako je přesnost doby fárání do podzemí dolu nebo nošení měřících přístrojů. Pokud jde o jejich názor na zařazení práce důlního měřiče pod příslušnou činnost podle přílohy k nařízení vlády č. 117/1988 Sb., nebyli v tomto jednotni (svědek L. připustil, že práce byla i prací koordinační, nicméně v tomto ohledu soud přisvědčil názoru žalované, že svědci měli pouze popsat žalobcovu práci, ale nejsou kompetentní k vyjadřování se o zařazení jeho zaměstnání do konkrétní pracovní kategorie. Žalovaná tudíž postupovala správně, když do doby zaměstnání ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech nezahrnula u stěžovatele dobu zaměstnání žalobce jako důlního měřiče; důkazní situace pak zůstává taková, že žalobce odpracoval ve vybraném zaměstnání v hornictví v kategorii I.AA celkem 2113 dnů, tj. 6 roků a 23 dnů a v kategorii I.A odpracoval 13 roků a 232 dnů, jak vyplývá z evidenčních listů důchodového zabezpečení. Nesplnil tedy podmínku stanovenou v § 2 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 557/1990 Sb., kde je požadováno odpracování 15 let ve vybraných zaměstnáních v hornictví. Proto musela být žaloba podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, (dále jen „s. ř. s.“) jako nedůvodná zamítnuta. Krajský soud nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. a konečně pak uložil žalobci, který neměl

v řízení úspěch, povinnost nahradit státu jím zálohované náklady znaleckého ve výši 12 240 Kč do pokladny Krajského soudu v Praze.

Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel včas kasační stížnost, z jejíhož obsahu je patrné, že se dovolává důvodů kasační stížnosti uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy nesprávného posouzení právní otázky soudem v předchozím řízení a především též nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku pro nedostatek odůvodnění. Krajskému soudu vytýká, že – ač je odůvodnění jeho rozsudku velmi obsáhlé – ve skutečnosti se omezil pouze na rekapitulaci původního stavu řízení, citaci obsáhlého vyjádření s. p. DIAMO z 10. 1. 2011, avšak z obsahu odůvodnění rozsudku není seznatelné, kdy ještě interpretuje názor s. p. DIAMO a kdy už sám odůvodňuje svůj rozsudek. Dále mu vytýká, že ačkoliv vyslechl v řízení čtyři svědky, jejichž výslech trval dvě hodiny, v odůvodnění rozhodnutí věnoval těmto důkazům pouze jediný odstavec, aniž by konstatoval, co z výpovědí svědků vyplynulo, přičemž pro svůj závěr „odfiltroval“ z výpovědí ta tvrzení, která nevyhovovala odůvodnění rozsudku.

Dále stěžovatel namítá, že pro krajský soud bylo rozhodující pouze znění posudku znalce, aniž by je konfrontoval s jinými důkazy, tyto jiné důkazy hodnotil každý zvlášť a všechny v jejich vzájemných souvislostech. Preferoval jeden důkazní prostředek na úkor jiných, aniž by odůvodnil, proč k ostatním důkazním prostředkům nepřihlédl.

Stěžovatel připomíná, že podal ke zprávě s. p. DIAMO obsáhlé vyjádření ze dne 15. 2. 2011, na něž v odůvodnění rozsudku soud vůbec nereagoval a nereagoval též na skutečnost, že některé části zprávy s. p. DIAMO byly popřeny výslechy slyšených svědků. Ve skutečnosti je zmíněná zpráva jen tvrzením státního podniku, který naprosto logicky setrvává na letité praxi zařazování zaměstnanců do kategorií tak, jak proti němu stěžovatel brojí.

Stěžovatel dodává, že podal vyjádření i ke znaleckému posudku, což soud v odůvodnění rozsudku rovněž pominul. Jednostranný přístup soudu spatřuje stěžovatel i v tom, že soud provedl důkazy výslechem svědků při jednání dne 23. 3. 2011 a poté, vzhledem k tomu, že nebyly učiněny další důkazní návrhy, ukončil dokazování a nechal strany přednést závěrečný návrh. Poté jednání odročil k vyhlášení rozsudku. Vzdor tomu poté „řízení obnovil“ a po provedených závěrečných řečech nechal vypracovat znalecký posudek, který již vyzněl ve prospěch žalované. Podle názoru stěžovatele lze spatřovat v tomto postupu jistou tendenčnost, neboť stav dokazování před provedením znaleckého posudku by musel vést k vyhovění žalobě.

Samotnému znaleckému posudku stěžovatel vytýká, že znalec vůbec nezkoumal charakter práce žalobce, jak uložil Ústavní soud. Znalec se měl vyjádřit k tomu, co vlastně fakticky žalobce (stěžovatel) v podzemí uranových dolů dělal. Tuto činnost popisuje znalec jen krátce a stručně v jednom odstavci a ve zbytku provádí právní hodnocení – zařazuje stěžovatele do kategorií podle právních předpisů, což je však zcela nepřípustné. Jde o záležitost právní a nikoli odbornou, která přísluší nikoliv znalci, ale soudu. Vzhledem k tomu, že se znalec dopouští právního hodnocení, nelze vůbec tuto část jeho posudku brát v potaz. Situace je pak o to absurdnější, že tentýž postup soud sám vyčítá jednotlivým slyšeným svědkům. Na námitku stěžovatele, že se znalec dopouští právního hodnocení, se

znalec bránil tím, že jen odpovídal na otázky soudu. Vzhledem ke svému právnímu vzdělání měl znalec tyto otázky odmítnout v zájmu objektivity posudku a zhodnotit jen charakter prací v oboru důlního měřičství.

Stěžovatel v této souvislosti poukázal na to, že znalec vyvrátil tvrzení zaměstnavatele o času stráveném při práci v podzemí (znalec uvedl 70 %) a tím nepřímo potvrdil, že stěžovatel splňuje podmínky ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. Ostatně s tímto ustanovením o podmínkách zařazování zaměstnání technickohospodářských pracovníků do kategorie I.AA je v příkrém rozporu též vyjádření s. p. DIAMO z ledna 2011. Pokud tato organizace argumentuje tím, že byla nucena se řídit metodickým postupem č. j. 783/22, není to pravdou, neboť současně s přijetím zákona č. 100/1988 Sb. a nařízení č. 117/1988 Sb., došlo ke zrušení zákona č. 173/1982 Sb., vládního zařízení č. 74/1982 Sb. a všech s nimi souvisejících předpisů, tedy i výše zmiňovaného metodického předpisu č. j. 783/22. Zpětné přehodnocení stěžovatelova zaměstnání měřiče úseku od 14. 8. 1974 do 1. 1. 1979 a samostatného důlního měřiče (úsek) od 1. 1. 1979 do 1. 7. 1982 do kategorie I.A podle vládního nařízení č. 74/1982 Sb. považuje stěžovatel za nevýhodné a nespravedlivé nejen pro to, že toto nařízení bylo zrušeno, ale i proto, že před 1. 7. 1982 se nejpreferovanější kategorie v hornictví nazývala (jednotně) I. pracovní kategorií při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy (usnesení vlády č. 465/1968 Sb.) „URAN 55“.

Stěžovatel připomíná, že podle zmíněného usnesení vlády vznikl všem horníkům dělnických i technických profesí, kteří nastoupili do podzemí uranových dolů před datem 31. 12. 1968 a odpracovali v této kategorii v ionizačním prostředí více jak 10 let nárok na mimořádný starobní důchod v padesáti letech. Jde o příklad rovného zacházení a rovnosti před zákonem, neboť všichni byli vystaveni mimořádně nevhodným a zdraví škodlivým podmínkám bez ohledu na to, jakou profesi v podzemí uranových dolů vykonávali. Jimi odpracovaná doba byla označena jako „URAN 50“. Doba odpracovaná po tomto datu až do 1. 7. 1982 měla být v této kategorii u všech pracovníků označena „URAN 55“. V osobním listu důchodového pojištění zpracovaném žalovanou by tudíž doby stěžovatelova zaměstnání od data nástupu 2. 6. 1972 do 1. 7. 1982 měly být hodnoceny jednotně stejnou kategorií „URAN 55“, která kvalitativně odpovídá první pracovní kategorii se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů „AA URAN 55“. Právě pro tyto dvě preferované kategorie bylo přijato vládní nařízení č. 557/1990 Sb., jímž stát přiznal pracovníků I kategorie se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů označenou „AA URAN 55“, kteří nastoupili výkon tohoto zaměstnání po 31. 12. 1968, také výhodu snížení věku odchodu do důchodu v padesáti letech, jako pracovníkům podle usnesení vlády č. 465/1968 Sb., kteří nastoupili před uvedeným datem. Zde by měl platit článek 10 Nálezu Ústavního soudu, tj. historické a systematické souvislosti. Stěžovatel rovněž připomíná, že zákon č. 73/1982 Sb., platný od 1. 7. 1982, za použití nových formulací dosavadní preferovanou I. pracovní kategorii při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy „URAN 55“ rozdělil na stejně vysoce preferovanou kategorii I AA a méně preferovanou kategorii I A. Tím došlo k degradaci dosavadního zaměstnání stěžovatele. Údajná dolová působnost měřiče, geologa a geofyzika je výmysl bývalého zaměstnavatele pro ospravedlnění špatného zařazení. Tito zmínění technici měli úsekovou působnost, o čemž svědčí původní evidenční listy o době zaměstnání a výdělku (důkazní list č. 7), popis

pracovní funkce (důkazní list č. 14) a v něm uvedená hlavní činnost pod č. 850.1 ve znění: provádí veškeré provozní důlně – měřičské práce na přiděleném důlním úseku.

Podle stěžovatele je z důkazů zřejmé, že zaměstnavatel nemá pravdu, neboť THP pracovníci s úsekovou působností by měli být zařazeni rovněž do kategorie I AA, jak to udělal v případě provozního inženýra a vedoucího úseku (kteří by tam naopak podle stěžovatele být zařazeni neměli). K přehodnocení stěžovatelova zaměstnání podle zákona č. 100/1988 Sb. a vládního nařízení č. 117/1988 Sb. použil zaměstnavatel principu, který byl praktikován ve zrušeném vládním nařízení č. 74/1982 Sb., tj. zařazení podle čísla a názvu profese. Při použití tohoto principu by stěžovatel však nemohl být zařazen ani do přílohy č. 3, protože název profese měřič úseku nebo samostatný důlní měřič úseku se nevyskytuje v žádné z příloh (důkazní listy č. 14). Při respektování § 18 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. by naopak měl být upřednostněn princip zařazování podle popisu pracovní činnosti a nikoliv názvu zaměstnání. Popis stěžovatelovy pracovní činnosti v resortním seznamu důlní měřič je definován souslovím „veškeré měřičské práce prováděné v podzemí hlubinných dolů“. V popisu pracovní funkce samostatný důlní měřič úseku souslovím „provádění veškerých provozních důlně-měřičských prací na přiděleném důlním úseku“. Z těchto dvou dokumentů vyplývá, že popis činnosti evidentně spadá mezi vybraná zaměstnání IAA přílohy č. 2 nařízení č. 117/1988 Sb. „práce v oboru důlního měřičství“.

K meritu znaleckého posudku dále uvádí, že znalec posuzuje rozdílnost v označení stěžovatelovy funkce jako měřiče úseku a samostatného důlního měřiče za záležitost nepodstatnou, což je v pořádku, ale vypuštěním přívlastku „úsekový“ či „úseku“ dojde ke změně charakteru. Přidáním jiného přívlastku, např. vedoucí nebo hlavní se změní charakter podstatného jména měřič. Význam slova samostatný znamená nezávislý, svrchovaný, suverénní. Připomíná, že stěžovatel vystudoval SPŠ v Příbrami obor hornictví – úpravnictví s kvalifikací na práci revírníka a nebo mistra v úpravně. K práci úsekového měřiče se dostal více méně náhodou pro nedostatek absolventů, kteří vystudovali obor geologie a důlní měřičství. Pro příbuznost obou oborů mu byla udělena výjimka pro výkon měřiče úseku, ale v žádném případě nemohl vykonávat práce vedoucího pracovníka důlního měřičství z důvodu nedostatečné odborné kvalifikace; mohl vykonávat jen běžné rutinní měřičské práce, které sloužily k bezpečnému chodu důlního provozu, za což zodpovídal svému nadřízenému, vedoucímu měřičského referátu. Rozdíl mezi samostatným měřičem úseku a vedoucím (samostatným) důlním měřičem nebyl jen v obsahu činnosti ale i v platových podmínkách. Měřič úseku, geolog, geofyzik, revírník měl platové zařazení T9 – T10. Vedoucí THP dle přílohy č. 3 (tj. měřič, geolog, geofyzik, inženýr a vedoucí úseku, hlavní inženýr, závodní) měli platové zařazení T11 – T14, což je v této věci důležitý argument.

Stěžovatel uzavírá, že ze slovního spojení „práce v oboru důlního měřičství“, jenž je uvedeno pod bodem č. 3 přílohy č. 2 vládního nařízení č. 117/1988 Sb. jako zaměstnání se stálým pracovištěm v podzemí lze dovodit, že jde o všeobecné vyjádření činnosti bez blíže určeného charakteru s vyznačením oboru, kterého se týká. V oboru důlního měřičství se vykonává mnoho druhů prací různého charakteru, jenž jsou vždy blíže vyjádřeny nějakým přívlastkem, např. jde o práce lehké, těžké, pomocné, odborné, jednoduché, složité, přípravné, fyzické, dělnické, technické, provozní, vytyčovací apod. Rozhodně však do této kategorie nemohou spadat přívlastky typu: koordinační, řídící či

kontrolní, které jsou zařazeny do přílohy č. 3 jako hlavní činnosti vedoucích THP v oboru důlního měřičství. Pokud by zákonodárce měl na mysli pouze práci figuranta jako zařaditelnou pod přílohu č. 2, pak by to zohlednil i v popisu vybraných činností jako pomocné práce v oboru důlního měřičství.

V závěru stěžovatel ještě upozorňuje, že soud konstatoval nesplnění podmínek ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 557/1990 Sb., ačkoliv toto ustanovení na posuzovaný případ nedopadá, neboť v úvahu přichází pouze aplikace ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) téhož nařízení, což je velmi podstatný rozdíl. Navrhuje kasačnímu soudu, aby napadený rozsudek krajského soudu zrušil podle § 110 odst. 1 s. ř. s. a zároveň zrušil podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. i rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení.

Žalovaná podle obsahu spisu vyjádření ke kasační stížnosti nepodala.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. a neshledal přitom vady, k nimž by musel podle § 109 přihlédnout z úřední povinnosti; vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti, které stěžovatel uplatnil, dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatel podává z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Podle písm. a) tohoto ustanovení z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelka podala z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Podle písm. a) tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené *„nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“* Podle písm. d) téhož ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené *„nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.“*

Ze soudního a správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil následující skutečnosti:

Z evidenčních listů důchodového zabezpečení vedených právním předchůdcem zaměstnavatele stěžovatele – Uranovými doly Příbram, že od 2. 6. 1972 do 14. 8. 1974 pracoval stěžovatel v letech 1972 a 1973 jako pomocný dělník – figurant. Druh činnosti byl v příslušném resortním seznamu označen jako I - 01 – 19 a I - 01 – 33. Od 15. 8. 1974 byl zde nadále zaměstnán v zaměstnání označeném jako měřič úseku s označením zaměstnání I - 02 – 5 (uran), a to až do 31. 12. 1978. Od 1. 1. 1979 nese zaměstnání označení samostatný důlní měřič s pořadovým číslem resortního seznamu 05 20 01 IA, a to až do 31. 5. 1987. Po zbývající část roku 1987(151 dnů) a v letech 1988, 1989, 1990 neslo jeho pracovní zařazení označení revírník s pořadovým číslem podle resortního seznamu 05 07 01 I. AA – uran. Evidenční listy o době zaměstnání a výdělku o tomto obsahu byly stěžovatelem každoročně podepsány a jejich obsah nebyl zpochybňován.

Obsah evidenčních listů koresponduje s předloženými pracovními smlouvami. Podle pracovní smlouvy ze dne 2. 6. 1972 nastoupil stěžovatel v Uranových dolech Příbram do zaměstnání nesoucí označení pracovník v podzemí. Podle pracovní smlouvy ze dne 27. 8. 1974 byl přeřazen na práci technickohospodářského pracovníka od 15. 8. 1974 (měřič úseku). Podle dohody ze dne 29. 5. 1975, o změně pracovní smlouvce sjednaný obsah pracovní smlouvy změnil na druh práce (funkce) samostatný důlní měřič (kategorie pro důchod u THP - I - 02 - 5.

Z obsahu potvrzení o skutečnostech rozhodných pro vznik nároku na starobní důchod poskytovaný podle nařízení vlády ČSFR ze dne 30. 11. 1990 o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, vydaného zaměstnavatelem stěžovatele, bylo zjištěno, že stěžovatel byl zaměstnán od 2. 6. 1972 do 13. 8. 1974 (804 kalendářních dnů) v zaměstnání zařazeném pod č. I – 01 – 19 s označením horník – dělník, od 14. 8. 1974 do 31. 12. 1978 (1.601 kalendářních dnů) pod označením I – 02 – 5 jako měřič úseku, od 1. 1. 1979 do 31. 5. 1987 (3.072 kalendářních dnů) pod označením 05 – 20 – 01 jako samostatný důlní měřič a od 1. 6. 1987 do 29. 12. 1990 (1.308 kalendářních dnů) v zaměstnání označeném 05 – 16 – 01 jako revírník. V podzemí odpracoval celkem 3.006 směn a nejvyšší přípustnou expozici překročil dne 29. 12. 1990, kdy také výkon vybraného zaměstnání v hornictví skončil.

Z obsahu potvrzení zaměstnavatele stěžovatele ze dne 20. 4. 2007, zaslaného žalované vyplývá, že stěžovatel splňuje podmínky nároku na starobní důchod v 55 letech věku podle § 21 odst. 1 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb., neboť byl zaměstnán více než 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. b) tohoto zákona, tj. v hornictví vykonávaném v podzemí v hlubinných dolech a byl uvolněn z důvodů uvedených v § 12 odst. 3 písm. e) téhož zákona pro dosažení nevyšší přípustné expozice. Jmenovaný vykonával zaměstnání při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy na pracovišti s rizikem ionizujícího záření, které bylo zařazeno do I. pracovní kategorie odůvodňující nárok na starobní důchod v 55 letech věku již podle předpisů o zařazování zaměstnání do I a II pracovní kategorie platných před 1. 1. 1976.

Rozhodnutím žalované ze dne 28. 5. 2008, č. 500 624 315, žalovaná zamítla žádost stěžovatele o starobní důchod od 50 let jeho věku pro nesplnění podmínek nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb. Současně mu dalším rozhodnutím z téhož dne a téhož čísla přiznala od 24. 6. 2005 (tj. od 55 let veku) starobní důchod podle ustanovení § 29 zákona č. 155/1995 Sb. ve výši 8.938 Kč měsíčně s tím, že od ledna 2008 náleží starobní důchod ve výši 10.228 Kč měsíčně.

Krajský soud v Praze provedl dokazování při jednání dne 23. 3. 2011, kdy vyslechl jako svědky bývalé spolupracovníky stěžovatele RNDr. K. Š., Ing. R. S., Ing. L. L. a F. K. Provedl důkaz též listinnou, a to vyjádřením státního podniku DIAMO, odštěpný závod Správa uranových ložisek se sídlem v Příbrami ze dne 1. 10. 2011.

Státní podnik DIAMO v již zmíněné zprávě ze dne 1. 10. 2011 uvedl, že k sestavení vyjádření shromáždil informace od bývalých a současných zaměstnanců, kteří v uvedené době v uranových dolech pracovali. Potvrdil průběh zaměstnání stěžovatele uvedený na evidenčních listech důchodového zabezpečení. Ke změně jeho pracovního zařazení

z důlního mistra na důlního měřiče (kterou stěžovatel charakterizoval jako svou ochotu vyhovět provozním potřebám zaměstnavatele) uvedl, že se jednalo o přeřazení na práci kvalifikovanější, společensky prestižnější s výhodou, že nebyla vykonávána ve třísměnném provozu, ale pouze na ranní směny. Důlní měřič měl své pracoviště na povrchu a odpovídal vedoucímu oddělení měřičů, který byl řízen obvykle přímo vedoucím dolu a nikoliv vedoucím úseku, neboli naddůlním.

Ve vyjádření se připomíná, že pojem zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolech (I. AA) se poprvé objevil až po zveřejnění zákona č. 73/1982 Sb. v červnu 1982. Uplatňování tohoto zákona v praxi byl tehdejším Federálním ministerstvem paliv a energetiky vypracován a rozeslán hornickým organizacím metodický návod k prokazování, zařazování a vykazování doby zaměstnání (č. j. 783/22). Ve smyslu tohoto metodického pokynu, za použití přílohy č. 1 zákona č. 74/1982 Sb., obsahující seznam vybraných zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí hlubinných dolů, byla zpětně přehodnocena doba zaměstnání stěžovatele v podzemí (stejně jako ostatních fárajících) a stvrzena na evidenčním listě důchodového zabezpečení. Doba výkonu práce ve funkci důlního měřiče byla zařazena do I A kategorie a nebyla tudíž přehodnocena na dobu odpracovanou na pracovišti se stálým pracovištěm pod zemí (I. AA). Toto přehodnocení se týkalo všech zaměstnanců zařazených do funkce důlního měřiče v rámci uranového průmyslu. Přehodnocení se rovněž týkalo prakticky všech důlních techniků s dolovou působnostní, tedy například geologů, geofyziků, bezpečnostních techniků a podobně. Netýkalo se pouze úsekových techniků, jimiž byli revírník, vedoucí úseku a inženýr úseku. Zárukou objektivity přehodnocení byla skutečnost, že je zajišťovali zaměstnanci organizace, kteří dokázali spravedlivě posoudit skutečný průběh fárání a doby strávené v podzemí u jednotlivých profesí. K vyřešení případných sporných případů byly jmenovány pamětní komise, po nichž mohli zaměstnanci požadovat případné přehodnocení svého zařazení.

Také při přehodnocení zařazování zaměstnání do pracovních kategorií, provedeného po nabytí účinnosti zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, nedošlo ke změně posouzení v zařazení důlního měřiče. K provedení zákona bylo vydáno nařízení vlády č. 117/1988 Sb., kde zaměstnání samostatného důlního měřiče je uvedeno v příloze č. 3 a nikoliv v příloze č. 2, kde jsou uvedena zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí. Zde jsou v popisu prací u zaměstnání horník – dělník uvedeny práce v oboru důlního měřičství, ale jedná se evidentně o práce dělnického charakteru. Tento popis přináleží k zaměstnání horníka – dělníka, tedy pomocníka měřiče, čili figuranta. Pokud jde o rozdíl v pracovní době u různých profesí, bylo ve vyjádření zdůrazněno, že zaměstnanci, kteří byli zařazení do I. AA kategorie, například lamači, naražeči, horizontální doprava i pomocník důlního měřiče – figurant, fárali do dolu od 5.55 hod. do 6.25 hod. podle grafu fárání a vyfárali podle téhož grafu v době od 13.20 hodin do 13.50 hodin. Maximální doba strávená v podzemí u těchto zaměstnanců byla až 7 a půl hodiny denně, tedy každý den. Naopak technicko hospodářští pracovníci včetně techniků s dolovou působností fárali tzv. technickou klecí, která začínala fárat okolo 8.30 hodin a končila okolo 12.30 hodin. Do této kategorie patřili vedle geologů, geofyziků, bezpečnostních techniků, techniků větrání také důlní měřiči. Tato kratší část pracovní doby odpracovaná pod zemí přímo vyplývala ze zařazení uvedených zaměstnanců, protože určitou část práce vykonávali v kanceláři na svém pracovišti na povrchu dolu, na rozdíl od zaměstnanců dělnických kategorií.

Maximální délka odpracované směna v podzemí přesahovala mírně 4 hodiny denně, tito zaměstnanci však mohli vyfárat i dříve. Byli zařazeni do tzv. vyšší služby a jednou z výhod bylo, že mohli fárat sami bez naražečů. Sledovat jejich pohyb v podzemí bylo velmi obtížné a evidence doby strávené v podzemí vycházela z jejich podkladů. Nelze porovnávat dobu strávenou pod zemí se zaměstnanci, kteří zde pracovali celou pracovní dobu.

Zaměstnavatel ve vyjádření nesouhlasil s tvrzením stěžovatele, že jeho práce byla totožná s prací pomocníka důlního měřiče, čili figuranta, a že se jednalo o práci vskutku ruční. Na rozdíl od figuranta, který před šestou hodinou ranní se dostavil do kanceláře důlního měřiče, kde se dozvěděl, na které patro dolu, na kterou čelbu a důlní dílo se ten den půjdou provádět měřičské práce a v 5.55 až 6.25 sfáral společně s ostatními horníky do podzemí dolu i příslušným měřičským vybavením, důlní měřič nejprve ve své kanceláři předal figurantovi výše uvedené potřebné informace a po jeho odchodu se připravoval na měření, probíral výsledky předchozích měření a v dokumentaci vedené k důlnímu dílu zjišťoval, jak byla plněna opatření z předešlých dnů, seznamoval se s aktuálním stavem pracoviště zaneseném v provozní dokumentaci, včetně mapové části. Porovnával stav pracoviště potvrzený předchozími měřeními s plánovaným záměrem. Poté zhruba v 8.30 hodin sfáral s ostatními techniky na příslušné patro v podzemí a důlním vláčkem nebo i pěšky se dostal na místo měření. Spolu s figurantem provedl měření na pracovišti a zaznamenal naměřené hodnoty. Předákovi pracoviště poté udělil pokyny pro směry další ražby. Vyfáral z dolu zhruba ve 12.30 hod. a ve zbytku pracovní doby (do 14. hod.) zapracovával po provedené očistě naměřené údaje do měřičské dokumentace. Zaměstnavatel souhlasil částečně s tvrzením stěžovatele, že ve dnech, kdy fáral, mu povrchové práce zabíraly asi 35 % z celkové pracovní doby. Připomněl současně, že však byly i dny, kdy vůbec nefáral, což dokladuje dochovaná evidence. Při započtení této skutečnosti se podíl práce na povrchu výrazně zvýší. Práce obou měřičských profesí tudíž nebyla stejná a také čas trávený v podzemí nebyl stejný, a to ani ve dnech, kdy důlní měřič fáral do podzemí.

Zaměstnavatel dále k tvrzení stěžovatele, že „doba strávená přímým výkonem práce v podzemí se někam při hodnocení vytratila“ uvedl, že pokud důlní měřič odfáral 1879 směn v období od 29. 5. 1975 do 31. 5. 1987, tedy za 12 let, pak stoprocentně fárající horník by počet směn odfáral za 9 let. I tato skutečnost dokládá, že se nejednalo o zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí. Podstatné však je, že zaměstnání důlního měřiče nebylo zařazeno do seznamu vybraných zaměstnání. Zaměstnavatel potvrzuje, že práce v dole byla fyzicky náročná a náročná i na nutnost pěších přesunů po horizontálních a svislých důlních dílech, jakož i na přesnost měření a v některých případech až životu nebezpečná. Pokud jde o osobu stěžovatele, bylo riziko úměrné jeho zařazení, srovnávat tato rizika s riziky horníků pracujících na čelbách při ražbě není správné. Za podstoupené riziko byl stěžovatel proti jiným zaměstnáním nadprůměrně odměňován včetně zařazení do zvýhodněné důchodové kategorie. Pokud stěžovatel uváděl, že zaměstnavatel porušil při klasifikaci jeho zaměstnání zákon č. 100/1988 Sb. špatným uplatněním paragrafů 170 a 18 odstavec 4 zaměstnavatel dodal, že zařazení zaměstnání vykonávaného před 1. 10. 1988 nebylo pro něj výhodnější podle předpisů platných v době výkonu zaměstnání. Vždy se jednalo o I pracovní kategorii. Na základě těchto skutečností zaměstnavatel setrval na správnosti vystavených evidenčních listů důchodového zabezpečení stěžovateli.

Svědek K. Š. uvedl, že ve státním podniku DIAMO (dříve Uranové doly Příbram) pracoval od 5. 7. 1967 do 31. 12. 1990, ve funkci geologa, poté hlavního geologa a v závěrečné fázi vedoucího odboru geologie a měřičství. Byl mu přiznán starobní důchod tzv. hornický, protože naplnil expozici a měl potřebnou dobu zaměstnání vykonávanou v kategorii IAA, neboť pracoval také jako revírník, nastoupil do Uranových dolů v roce 1967 a fáral do podzemí dolu, aby splnil podmínky zákona o odchodu do důchodu z preferované kategorie. Potvrdil, že zná stěžovatele od roku 1976, neboť na povrchu měli protilehlé kanceláře a mnohokrát společně fárali do podzemí. Měřiči patřili pod příslušné důlní úseky, každý úsek měl jednoho měřiče a figuranta. Jednalo se o náročnou práci, všichni byli vystaveni nejen radiaci, ale i působení radonu a ostatních zplodin. Svědek nesouhlasil s popisem práce měřiče, který provedl zaměstnavatel s tím, že i měřiči fárali sběrnou klecí v 6:30 hod., nejezdili důlním vláčkem, protože si vozili drahé měřicí přístroje a převážnou část pracovní doby trávili v podzemí dolu, vraceli se tzv. technickou klecí. Ráno tuto klec nevyužívali okolo 8:30 hod., neboť sloužila k dopravě pracovníků báňské správy, kontrolních orgánů, pracovníků bezpečnosti práce a hygieniků. K otázce soudu, zda vystihuje práci důlního měřiče charakteristika „vykonává práci v oboru důlního měřičství“ nebo spíše popis „koordinace, řízení a kontrola důlně-geologických prací“ svědek uvedl, že činnosti spíše odpovídá prvé z definic, tedy jako dělník - horník.

Svědek R. S. uvedl, že v organizaci DIAMO pracoval od roku 1967 s krátkými přerušeními až do roku 1990, a to postupně ve funkcích lamač, figurant, důlní měřič, vedoucí měřič, provozní inženýr a nakonec dispečer na povrchu. Pokud pracoval jako důlní měřič, měl tuto práci zhodnocenu v I.A kategorii, což však nepovažoval za správné. Stěžovatele zná od roku 1976, nepracoval s ním na témže pracovišti, každý měli svěřen svůj pracovní úsek. Potvrdil, že měřičská zařízení, například nivelační stativ, se nesměla vozit důlním vláčkem s horníky – lamači, neboť šlo o drahé přístroje, které bylo třeba dopravovat pěšky. K zařazení práce důlního měřiče, provedeného s. p. DIAMO, svědek uvedl, že s ním nesouhlasí, neboť se nepracovalo pouze na ranní směnu, ale byly dvě směny, do podzemí se fáralo nejméně čtyřikrát v měsíci ráno před šestou hodinou společně s horníky. Pouze některé dny se fáralo v 8.30 hod. s ostatními techniky a pokud šlo o vyfárání, nejdříve se vyjíždělo z podzemí dolu ve 13. hodin. Poté se zpracovávaly výsledky měření. Svědek uvedl, že práce důlního měřiče odpovídala zařazení do vyšší pracovní kategorie, a to práci v oboru důlního měřičství. Sám si na zařazení do I A kategorie stěžoval na generálním ředitelství uranových dolů, avšak k nápravě nedošlo.

Svědek L. L. uvedl, že nastoupil do uranových dolů v roce 1967 a odcházel koncem roku 1990. Pracoval jako důlní měřič a práci měl zařazenu do kategorie I A. Stěžovatel pracoval na jiném dole, avšak ve stejném pracovním zařazení, takže se setkávali na různých školeních a mimopracovních akcích. Uvedl, že důlní měřič často fáral společně s figurantem v době od 5.55 hod. do 6.25 hod., neboť při náporu práce by se jinak úkoly nestihly splnit a figurant bez měřiče pracovat nemohl. On sám odcházel do starobního důchodu v 50 letech, neboť práci v uranu nastoupil v roce 1967, měl odpracováno 10 let I. AA kategorii a naplněnou přípustnou expozici. Potvrdil, že figurant a měřič pracují ve dvojici, jeden bez druhého nemohou provádět měřičské práce. Práci důlního měřiče by charakterizoval jednak jako práci koordinační, kdy musel rozhodovat, kterým směrem se bude měřit a rovněž i jako práci fyzickou, neboť se pohyboval v podzemí dolu, kde

přenášel měřičské přístroje a byl vystaven stejným podmínkám jako ostatní horníci a figurant.

Svědek F. K. uvedl, že se stěžovatelem se zná od roku 1976, kdy začal pracovat na stejném pracovišti jako stěžovatel. On sám pracoval jako důlní geolog a práci v dolech od roku 1973 do roku 1978 má zhodnocenu jako I AA – uran, poté již jako I A. Přeřazení se mu nelíbilo, ale nemohl proti tomu nic dělat, nevěděl o tom, že fungovaly tzv. pamětní komise, které řešily sporné případy zařazení do kategorií. Ačkoliv pracoval jako geolog, jeho práce souvisela s prací důlních měřičů, na níž byl závislý. Potvrdil údaje o nutnosti přepravování měřících přístrojů mimo důlní lokomotivy a vyslovil výhrady k zařazení práce důlního měřiče tak, jak byla proveden s. p. DIAMO. Nesouhlasil s tím, že by důlní měřič fáral do dolu v 8.30 a vyfáral již ve 12.30 z dolu. Potvrdil, že figurant denně fáral do podzemí, kde sám mohl provádět nenáročné měřičské práce, zaměřování bočních chodeb nebo komínů, důlní měřič nefáral denně, avšak podle jeho názoru odpracoval tři čtvrtiny směn v podzemí dolu. Proto by práci důlního měřiče zařadil pod pojem „práce v oboru důlního měřičství, větrání a geologie.

K opakovanému požadavku stěžovatele byl krajským soudem vyžádán znalecký posudek znalce z oboru bezpečnosti práce, ekonomika, těžba, odvětví těžba nerostů, prof. JUDr. Ing. R. M., CSc. Znalci uložil, aby po prostudování soudního a správního spisu, po přihlédnutí k listinným dokladům předloženým žalobcem a výslechu svědků uvedl, zda zaměstnání žalobce v období od 14. 8. 1974 do 31. 5. 1987 odpovídalo popisem pracovní činnosti uvedené a) pod bodem 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., zejména, zda jeho pracovní činnost byla činností dělníka tak, jak to vyžaduje citované ustanovení, nebo b) zda pracovní náplň jako důlního měřiče nebyla činností dělníka, ale technicko hospodářského pracovníka, jako má na zřeteli bod 4 nebo 5 přílohy č. 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.

Ustanovený znalec ve svém posudku ze dne 11. 8. 2011 uvedl, že pan B. P. byl veden v době od 14. 8. 1974 do 31. 12. 1978 podle evidenčních listů o době zaměstnání a výdělku jako měřič úseku a od 1. 1. 1979 do 31. 5. 1987 jako samostatný důlní měřič. Rozdílnost označení funkce pokládá znalec za záležitost administrativní, bez vlivu na vykonávanou práci. V každém případě byl žalobce důlním měřičem, který je již od středověku i v současnosti pokládán za technika mimořádné důležitosti, od něhož se vyžaduje přesná a precizní práce. Na jeho funkci jsou kladeny značné kvalifikační požadavky a je podrobován pravidelným zkouškám z báňských předpisů. Důlní měřič provádí veškeré měřičské práce v dole, vytyčuje a následně kontroluje dodržení směru ražených důlních děl, zaměřuje zarážky dobývek, komínů, pomocných důlních děl, kontroluje dodržování rozměrů ochranných pilířů, celíků, provádění řádné měsíční odebírky, případně mimořádné odebírky, a to jako podklad pro důlně měřičskou dokumentaci, ale i pro výpočet objemu vyrubané horniny. Na povrchu, v důlně-měřičské kanceláři, provedená měření za pomocí výpočetní techniky vyhodnocuje a výsledky zakresluje do základní důlní mapy. Funkce důlního měřiče je vykonávána v převážné většině v podzemí, v menším rozsahu (cca 30 % fondu pracovní doby) na povrchu. Důlního měřiče nelze zaměňovat ani ztotožňovat s figurantem, který pracuje v dělnické profesi a nemusí mít pro výkon své práce žádnou kvalifikaci. Na otázky soudu znalec odpověděl, že příloha č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. v bodě 3 uvádí: horník – dělník,

vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník. Tyto práce blíže rozvádí jako provádění a spolupráce u prací v údržbě důlních děl, výztuže, výstroje, větrných a protiprašných objektů a zařízení, protiprašných a protivýbuchových uzávěr a preventivní protipožární ochrany. Jednoduché práce, obsluha a údržba důlních zařízení, práce v oboru důlního měřičství, větrání a geologie, vrtací práce, karotážní měření a perforační práce na vrtech, pomocné střelmistrovské práce, výdej výbušnin, odběr a měření vzorků a ovzduší, obsluha a zabezpečení vertikální a horizontální dopravy, plnění výztuže a výstroje, obsluha seizmických automatických stanic v dole. Znalec uzavřel, že činnost pana B. P. jako důlního měřiče nebyla činností dělníka. Naopak jeho činnost důlního měřiče (samostatného důlního měřiče) byla činností technickohospodářského pracovníka, která odpovídala bodu 5 přílohy č. 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.

K námitkám stěžovatele zpochybňujícím závěry znaleckého posudku, v nichž nesouhlasil s popisem jím vykonávaných činností podle znalce a naopak tvrdil, že neodpovídá charakteru jeho práce, jejíž náplní byly fyzické práce v oboru důlního měřičství, jenž jsou součástí vyjmenovaných činností v příloze č. 2, bod 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., stejně jako práce v oboru důlního měřičství, které vykonával figurant, byl znalec vyslechnut při jednání krajského soudu dne 19. 10. 2011. Znalec uvedl, že před podáním posudku prostudoval celý soudní spis včetně výpovědí zaměstnanců s. p. DIAMO, kteří pracovali jako důlní měřiči a vypovídali jako svědci o obsahu práce důlních měřičů; jejich výpovědi bral v úvahu při zpracování posudku. Na svém posudku setrval a k dotazům zástupce stěžovatele uvedl, že v čele důlních měřičů stála funkce hlavního měřiče, poté důlních měřičů a poté figurantů. Žalobce zařadil do funkce důlního měřiče, jakožto specielní kategorie. K dotazu, zda práce důlního měřiče je prací manuelní či administrativní, znalec vypověděl, že takové rozlišení nelze vést, neboť jde o odbornou práci, kdy i v podzemí dolu důlní měřič pracuje se složitými přístroji a dělá odbornou práci. Pokud by měl vyjádřit procentuelně rozsah práce vykonávané jím na povrchu a v dole, uvedl, že záleží na okolnostech, například koncem měsíce, kdy se provádějí odebírky práce, je třeba více času strávit výpočty než vlastním měřením v dolech. Manuelní prací byla práce figuranta, důlní měřič mu pomáhal i při práci s pásmem a odpovídal za zabudování nivelizačních značek, které mohl v dole instalovat jak měřič, tak figurant. Důlní měřič měl k dispozici jednoho, případně dva figuranty. Hlavní důlní měřič také fáral do podzemí, nelze však procentuelně přesně vyjádřit jak často to bylo, záleží na velikosti šachty a počtu důlních měřičů. Pokud byl znalec dotazován, zda důlní měřič při své práci musel vyvinout nějaké fyzické úsilí, pak uvedl, že určitou fyzickou námahou musel projít každý, kdo fáral do podzemí, včetně samostatného revírníka.

Ve stanovisku k písemným námitkám stěžovatele, v němž znalci vytýkal, že provedl právní hodnocení věci, aniž by mu taková pravomoc náležela, znalec uvedl, že pracovní činnost žalobce právně nehodnotil, jen ve svém posudku přesně odpověděl na otázky zadané soudem. Vyslovil přesvědčení, že stěžovatelovy námitky jsou jen jeho subjektivními názory, které s projednávanou věcí nesouvisí. V čem spočívá práce důlního měřiče ve svém posudku řádně uvedl, zdůraznil, že práce důlního měřiče byla a vždy je prací technika a nemůže být zaměňována za jinou profesi, a to zejména ne dělnickou (například figurant). Stěžovatele do žádné pracovní kategorie nezařazoval, do té byl zařazen svým zaměstnavatelem.

Součástí spisu je též popis pracovní funkce samostatného důlního měřiče (úsek), zpracovaný vedoucím měřičského referátu Ing. R. S. dne 28. 7. 1978. V něm se m. j. uvádí, že jmenovaný provádí kontrolní činnost na úseku své působnosti dle zásad zajištění kontroly v resortu, pečuje o ochranu a údržbu přidělených základních prostředků a technických pomůcek, nesmí provádět vytyčovací práce bez schváleného vytyčovacího podkladu a projektu, odpovídá za včasné a správné vypracování předepsané mapové a nemapové měřičské dokumentace v rámci přiděleného důlního úseku, provádí veškeré provozní a důlně měřičské práce, jako předseda úsekové odebírkové komise koordinuje její činnost a provádí vlastní měsíční odebírky, v rámci své odbornosti kontroluje vydobytí žilních ploch, odpovídá za písemné upozornění vedoucího úseku týkající se provozu a jeho bezpečnosti, odpovídá za včasné vyznačení místa prorážky důlních děl a bezpečnostních pásem dle bezpečnostních předpisů, navrhuje, provádí a kontroluje stabilizaci důlně měřičských bodů a výškových značek v rámci přiděleného úseku, při prohlídce důlních pracovišť pečuje o bezpečnost a ochranu zdraví při práci dle příslušných právních předpisů, zastavuje další ražbu důlních děl bez schválených projektů, děl směřujících do nebezpečných pásem a ochranných pilířů bez povolení orgánů státní báňské správy. Sleduje postup ražeb důlních děl z hlediska možného ohrožení povrchu, staveb a technických zařízení, kontroluje polohu důlních děl a jejich zákres do základní měřičské dokumentace podle dostupných podkladů, rozhoduje o prohlášení důlních děl neprojektovaných, neplánovaných nebo nekvalitních za zmetkové, zpracovává výsledky měsíčních odebírek na přiděleném úseku.

Nejvyšší správní soud pokládá v prvé řadě za vhodné shrnout právní úpravu režimu pracovních kategorií, jak se vyvíjela v době, kdy stěžovatel pracoval u zaměstnavatele Uranové doly Příbram, později DIAMO, státní podnik, Příbram. Jedná se o období počínající rokem 1972, v jehož průběhu stěžovatel zaměstnání u výše uvedeného zaměstnavatele započal.

Pracovní kategorie byly upraveny již zákonem č. 101/1964 Sb., účinným od 1. 7. 1964 v ustanovení § 5 tohoto zákona, v němž bylo uvedeno, že do I. pracovní kategorie patří zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech, zaměstnání členů leteckých posádek a pracovníků soustavně činných v letadlech za letu, zaměstnání, v nichž se vykonávají zvlášť těžké a zdraví škodlivé práce v hutích nebo v těžkých chemických provozech, zaměstnání kesonářů a potápěčů, zaměstnání při konečném zpracování radioaktivních surovin, zaměstnání v hornictví vykonávaná pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na uhlí a na radioaktivní suroviny. Toto ustanovení prováděla vyhláška č. 107/1964 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, která v ustanovení § 2 stanovila, že do I. pracovní kategorie se zařazují zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně nebo aspoň převážně práce uvedené v dílu I připojeného seznamu (tzn. seznamu druhů prací, které odůvodňují, aby zaměstnání, v nichž se tyto práce vykonávají, byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení). Podle ustanovení § 5 citované vyhlášky ústřední orgány, v jejichž oborech působnosti se vykonávají práce uvedené v připojeném seznamu a zaměstnání uvedená v § 4, vydají v dohodě se Státním úřadem sociálního zabezpečení resortní seznamy zaměstnání vykonávaných v oborech jejich působnosti, která se zařazují do I. nebo II. pracovní kategorie. Změny a doplňky těchto seznamů bylo možné provádět jen v dohodě se Státním úřadem sociálního zabezpečení.

Tento model fungování pracovních kategorií převzala i následná právní úprava v zákoně č. 121/1975 Sb. [§ 12 odst. 1 písm. a), 3 tohoto zákona] a nařízení vlády č. 136/1975 Sb., o zařazování do I. a II. pracovní kategorie pro účely sociálního zabezpečení. Za účasti této právní úpravy byl vydán zákon č. l. 73/1982 Sb., o změnách zákona o sociálním zabezpečení, který do ustanovení § 12 odst. 1, písm. a) č. 1 a 2 zákona č. 121/1975 Sb., vnesl změnu v tom smyslu, že zaměstnání vykonávaná v hornictví rozdělil na zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí a ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná v podzemí hlubinných dolů. V souvislosti s tím se poprvé objevil pojem „zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů“ a rozlišení zaměstnání na kategorie I. AA a I. A. Nařízení vlády č. 74/1982 Sb., o některých úpravách v nemocenském pojištění a důchodovém zabezpečení pracujících v hornictví (jeho příloha č. 1) pak obsahovala seznam vybraných zaměstnání v hornictví. Do zvlášť zvýhodněné I. pracovní kategorie v hornictví (I. AA) byla zařazena zaměstnání dělníků a technickohospodářských pracovníků, jejichž stálé pracoviště je v podzemí hlubinných dolů, a kteří tak jsou trvale vystaveni mimořádně obtížným důlním pracovním podmínkám. V části I. připojeného seznamu vybraných zaměstnání v hornictví není uvedeno zaměstnání důlního měřiče, případně samostatného důlního měřiče, pouze pod bodem č. 3 je uveden horník – dělník, přičemž v závorce k tomuto zaměstnání je m. j. uveden pomocník měřiče – figurant. Pracovní kategorie pak byly zachovány i po přechodu na novou právní úpravu sociálního zabezpečení s účinností od 1. 10. 1988 (zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnanců do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení). Zákon č. 100/1988 Sb., za jehož účinnosti bylo nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb. vydáno, ve svém § 14 odst. 2 uváděl, že do I. pracovní kategorie jsou zařazena zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, a to a) zaměstnání v hornictvím se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, b) ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech, c) zaměstnání pod zemí při provádění podzemních staveb hornickým způsobem. [Pod písmenem c) až l) pak zákon vyjmenovává další zaměstnání zařazená do I. pracovní kategorie, avšak z jiných oborů, než hornictví v hlubinných dolech, takže jejich citace by byla pro posouzení této věci nadbytečná]. Na ustanovení § 14 uvedeného zákona navazuje § 15 odst. 3 téhož zákona, podle něhož zaměstnání technickohospodářských pracovníků hlubinných dolů se zařazují do I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, jestliže se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Doba zaměstnání v preferovaných pracovních kategoriích měla vliv na stanovení podmínek vzniku nároku na důchod (nižší důchodový věk), tak i na výši důchodu (zvýšení základní výměry důchodu). Podle ustanovení § 1 nařízení č. 117/1988 Sb. (vydaného k provedení zmocnění v ustanovení § 17 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb.) se do I. pracovní kategorie se pro účely důchodového zabezpečení zařazují zaměstnání, v nichž se za podmínek stanovených zákonem vykonávají práce uvedené v příloze č. 1 části I tohoto nařízení. Podle § 17 odst. 2 téhož nařízení jsou zaměstnáními I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech ta, která jsou uvedena v příloze č. 2 tohoto nařízení. Podle ustanovení § 17 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. federální ústřední orgány státní správy a ústřední orgány státní správy republik, v jejichž oborech působnosti

se vykonávají práce, které odůvodňují, aby zaměstnání byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie, vydávaly svými výnosy resortní seznamy zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie. Za ostatní ústřední orgány a organizace, v jejichž oborech působnosti se vykonávají práce, které odůvodňují, aby zaměstnání byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie, vydávalo tyto seznamy svým výnosem federální ministerstvo práce a sociálních věcí, a šlo-li o ústřední orgány a organizace republik, příslušné ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí republiky v dohodě s federálním ministerstvem práce a sociálních věcí.

Seznam druhů práce uvedených v zákoně a v příloze nařízení vlády však představoval pouze typizovaný seznam prací zařazených do preferovaných pracovních kategorií a byl dále konkretizován na úroveň konkrétních povolání teprve příslušným resortním seznamem. Tyto resortní seznamy byly založeny na metodě taxativního výčtu. Pokud tedy nebylo konkrétní povolání (druh práce, kterou měl zaměstnanec v souladu s pracovní smlouvou v podniku vykonávat) zařazeno v příslušném resortním seznamu jako zaměstnání zařazené do I. či II. pracovní kategorie, nemohlo být na základě rozšiřujícího výkladu ustanovení zákona či prováděcího nařízení do takové kategorie podřazeno, a to ani na základě soudního uvážení (k tomu viz např. Burdová, E. a kol. O důchodovém zabezpečení pracujících. Praha: Práce, 1988, s. 70 – 71). Soudy však mohly podle výsledků provedeného dokazování vyslovit, že pracovník splňuje podmínky pro zařazení do I. či II. pracovní kategorie v případě, že práce jím vykonávaná odpovídala zcela některému zaměstnání zařazenému do I. nebo II. pracovní kategorie, přičemž ovšem musely zkoumat všechny podmínky, za nichž mohlo být zaměstnání zařazeno do resortního seznamu (srov. k tomu stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10. 10. 1977, sp. zn. Cpjf 46/77, publikováno v č. 1/1978 Sbírky rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu).

Systém pracovních kategorií byl zrušen až zákonem č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých změnách v sociálním zabezpečení, účinném od 1. 6. 1992. Novelizací ustanovení § 174 a § 175 zákona č. 100/1988 Sb. byl vytvořen přechodný mechanismus, na základě něhož se zohledňovaly nároky spojené s výkonem zaměstnání v I. a II. pracovní kategorii při rozhodování o důchodech i nadále. Nová úprava důchodového systému po 1. 1. 1996 (po nabytí účinnosti zákona o důchodovém pojištění) reagovala na dřívější existenci pracovních kategorií a z nich plynoucích odlišných podmínek pro vznik nároku na starobní důchod a jeho výši v ustanoveních § 71 a § 74. Podle ustanovení § 74 zákona o důchodovém pojištění tak platí, že *„nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.“*

Zmíněné ustanovení § 74 zákona o důchodovém pojištění tedy zaručuje zachování dříve upravených nároků při snížení důchodového věku ve vazbě na dříve odpracované doby ve zvýhodněné pracovní kategorii, tj. ponechává po dobu dalších 23 let občanům, kteří vykonávali stanovenou dobu zaměstnání zařazeného do roku 1992 v preferované pracovní kategorii, možnost získání starobního důchodu při tehdy stanoveném nižším důchodovém věku; přebírá tak garanci, k níž se stát zavázal v souvislosti s rušením preferovaných pracovních kategorií zákonem č. 235/1992 Sb.

Jedním z dříve platných předpisů tyto nároky upravujících bylo nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, ve znění zákona č. 578/1991 Sb. Podle ustanovení § 1 odst. 1 citovaného nařízení jde o občany, kteří vykonávali vybraná zaměstnání v hornictví, byli zaměstnání nejméně 25 roků a dosáhli věku 50 let do 31. 12. 2000, přičemž podle odst. 2 téhož ustanovení se vybranými zaměstnáními v hornictví pro účely tohoto nařízení rozumějí zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech uvedená pod č. 1 až 7 a 11 v příloze č. 2 nařízení vlády ČSFR č. 117/1988 Sb. o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení. Za doby zaměstnání I. pracovníka kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech se pro účely tohoto nařízení považují: a) doba výkonu zaměstnání uvedeného v odstavci 2 a b) doby uvedené v § 18 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. a v § 5 odst. 1 písm. a) až f) nařízení vlády č. 117/1988 Sb., jestliže jsou obklopeny dobou výkonu zaměstnání uvedeného v odst. 2 (§ 1 odst. 3 nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb.). Vybranými zaměstnáními v hornictví, uvedenými pod č. 1 až 7 a 11 přílohy č. 2 k již zmíněnému nařízení vlády jsou pak tato zaměstnání: 1) důlní elektromontér, 2) důlní zámečník, 3) horník – dělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník, 4) horník, vrtač, střelmistr, strojník báňského zařízení (s obsluhou pod zemí), 5) báňský záchranář, 6) žák středního odborného učiliště hornického, 7) revírník, mistr důlní, vrtmistr, směnový technik, mechanik – elektromechanik úseku, mistr strojní a elektroúdržby v dole, 11) skladní výbušnin v dole; podle § 18 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. se pak jako doba takového zaměstnání započítává z náhradních dob jen doba, po kterou měl občan nárok na nemocenské nebo podporu při ošetřování člena rodiny.

Podle § 2 odst. 1 citovaného nařízení vlády má občan uvedený v § 1 odst. 1 téhož nařízení nárok na starobní důchod, jestliže a) byl zaměstnán zejména 15 roků ve vybraných zaměstnáních v hornictví, b) dosáhl nejvyšší přípustné expozice a c) skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví do 31. 3. 1991; podle druhé odstavce téhož ustanovení má občan nárok na starobní důchod, jestliže

a) byl zaměstnání nejméně 10 roků ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech,

b) překročil nejvyšší přípustnou expozici (§ 4 odst. 1 zákona č. 98/1987 Sb., ve znění zákona č. 160/1989 Sb. o zvláštním příspěvku horníkům)

c) skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech do 31. 12. 1990 v souvislosti se snížením nejvyšší přípustné expozice.

Ustanovení § 3 téhož nařízení posléze zachovává nárok na starobní důchod i občanu uvedenému v § 1 odst. 1, který do 31. 3. 1991 nesplnil podmínku stanovenou v § 2 odst. 1 písm. a) nebo písm. b), jestliže splnil chybějící podmínku a skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví do 31. 12. 1992.

Nutno ještě dodat, že nařízení vlády č. 557/1990 Sb., jež nabylo účinnosti dnem 1. 1. 1991, přitom neobsahuje ustanovení, podle něhož by bylo lze výhody tímto nařízením některým pracovníkům v hornictví poskytované, přiznat jen těm, kteří nastoupili v uranovém průmyslu na pracovištích s rizikem ionizujícího záření do 31. 12. 1968. Již z uvedeného důvodu nelze tudíž přijmout argumentaci žalované v odůvodnění přezkoumávaného rozhodnutí, v němž při posuzování nároku stěžovatele argumentuje též

tím, že nenastoupil v uranovém průmyslu na pracovištích s rizikem ionizujícího záření do 31. 12. 1968. Zmíněné nařízení vlády z roku 1990 již takovou podmínku nezná.

¨ V uvedeném směru lze ještě uvést, že zákon č. 121/1975 Sb. v ustanovení § 167 o zvýhodnění důchodových nároků pro výkon prací zvlášť škodlivých, ve větě prvé zmíněného ustanovení, zmocnil vládu ČSFR stanovit, že pracujícím, kteří vykonávali práce zvlášť škodlivé pro zdraví, náleží plný starobní důchod a invalidní důchod ze zaměstnání I pracovní kategorie, i když vykonávali zaměstnání této kategorie po dobu kratší než 20 roků a ke dni splnění ostatních podmínek nároku na důchod netrval výkon takových prací, a ve větě druhé téhož pak výslovně vyjádřil, že opatření učiněná v souladu s tímto ustanovením před 1. 1. 1976 se považují za opatření podle tohoto ustanovení. Z hlediska zvýhodnění důchodových (zákonných) nároků na důchod ze zaměstnání I pracovní kategorie tu tedy vláda byla zmocněna stanovit potřebnou dobu výkonu zaměstnání této kategorie na dobu kratší než 20 roků, pokud ku dni splnění ostatních podmínek nároku netrval výkon takových prací, nikoliv ovšem ke snížení potřebného důchodového věku (55 roků). Žalovanou zmiňované „další výhodné (mimořádné) opatření“, vydané k provedení usnesení vlády ČSFR č. 468 ze dne 17. 12. 1968, jímž vláda vyslovila souhlas se snížením věkové hranice na 50 roků pro odchod do starobního důchodu u vybraného okruhu pracovníků uranového průmyslu, které se vztahovalo pouze na ty, kteří na toto pracoviště nastoupili do 31. 12. 1968, tedy jde v otázce snížení potřebného věku z jinak zákonem požadovaných 55 roků na 50 roků, nad rámec vládě citovaným ustanovením daného zmocnění. Vybranému okruhu pracovníků v uranovém průmyslu tak při splnění podmínky potřebné (alespoň desetileté) doby zaměstnání I pracovní kategorie při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy proto vznikl zákonný nárok na starobní důchod až při dosažení 55 roků věku, zatímco při dosažení věku 50 roků tu šlo o dávku nikoliv obligatorní, nýbrž dobrovolnou.

Naproti tomu ovšem zákon č. 100/1988 Sb. v ustanovení § 176 písm. b) umožnil vládě nařízením (kromě jiného) stanovit, že občanům, kteří vykonávali mimořádné obtížná a riziková zaměstnání, náleží starobní důchod ze zaměstnání I pracovní kategorie, i když nesplňují podmínky stanovené tímto zákonem. Rozsah takto vládě daného zmocnění byl tedy zjevně ve srovnání s výše již citovaným ustanovením (§ 167 zákona č. 121/1975 Sb.) širší (neomezený). Jestliže proto podle uvedeného zmocňovacího ustanovení (§ 176 zákona č. 100/1988 Sb.) pak vláda vydala výše již několikrát zmiňované nařízení č. 557/1990 Sb. a uvedené nařízení jako podmínku pro mimořádné poskytování starobního důchodu občanům zaměstnaným nejméně 10 roků ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech, nástup do takového zaměstnání před 1. 1. 1969 nezná, pak nebrání vzniku nároku na uvedený důchod, jestliže občan takové zaměstnání začal vykonávat až po uvedeném datu, jak je tomu v projednávané věci. Tato skutečnost ostatně nebyla v průběhu přezkumného řízení soudního již dále spornou, předmětem řízení byla jiná otázka, totiž zda stěžovatel splňuje další z podmínek nařízení vlády č. 557/1990 Sb., a to podmínku potřebné (desetileté) doby zaměstnání v I. AA kategorii, a to takové zaměstnání, které patří mezi vybraná podle nařízení vlády č. 557/1990 Sb.

Z výsledků až dosud provedeného dokazování je zřejmé a mezi účastníky ostatně nesporné, že navrhovatel vykonával zaměstnání v hornictví, byl zaměstnán více než 25 roků a dosáhl věku 50 let dne 24. 6. 2000, tedy v době do 31. 12. 2000; stejně tak, že mu byl

s účinností od 1. 10. 1991 přiznán zaměstnavatelem zvláštní příspěvek horníkům podle zákona č. 98/1987 Sb. v platném znění a byl vyplácen ve výši 1900 Kč měsíčně (§ 6 zákona č. 160/1989 Sb.), a to pro překročení nejvyšší přípustné expozice dnem 29. 12. 1991, kdy stěžovatel skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech a byl převeden na jinou práci mimo podzemí dolu. Z uvedeného je patrno, že prokázal splnění podmínek pro mimořádné poskytování starobního důchodu uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 a na něj navazujícího ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) a c) nařízení vlády č. 557/1990 Sb. Zbylo pak posoudit, zda rovněž splňuje podmínku uvedenou v § 2 odst. 2 písm. a) téhož ustanovení, totiž zda byl zaměstnán nejméně 10 roků ve vybraných zaměstnání v hornictví v uranových dolech.

Nejvyšší správní soud je přesvědčen shodně s krajským soudem, že naposledy uvedenou podmínku se stěžovateli prokázat nepodařilo, a to z následujících důvodů:

Z obsahu již zmíněných evidenčních listů důchodového zabezpečení vedených zaměstnavatelem stěžovatele, jakož i z obsahu předložených pracovních smluv ověřil Nejvyšší správní soud správnost zjištění, že v období od 2. 6. 1972 do 14. 8. 1974 (v počtu 804 dnů) pracoval stěžovatel jako dělník v uranovém dole se stálým pracovištěm v podzemí, tedy zaměstnání zařazeném pro účely důchodového zabezpečení v příloze č. 2 k nařízení vlády č. 117/1988 Sb. pod pořadovým číslem 3 (horník – dělník) a správně mu tudíž toto zaměstnání bylo zařazeno do tzv. kategorie I. AA. O tom ostatně nebylo mezi účastníky sporu.

V následujícím období (mezi účastníky sporném) byl jak podle evidenčních listů, tak i předložených pracovních smluv zaměstnán jako technickohospodářský pracovník (důlní měřič, či měřič úseku), o čemž svědčí nejen pracovní smlouva uzavřená mezi ním a zaměstnavatelem dne 27. 8. 1974, znějící na výkon práce technickohospodářského pracovníka, s datem změny pracovní činnosti od 15. 8. 1974, ale též záznamy na výše již zmíněných evidenčních listech o dobách zaměstnání a výdělku. Od 29. 5. 1975 podle uzavřené dohody pracoval dále jako samostatný důlní měřič s kategorií pro důchod jako THP: I. – 02 – 5, podle tehdejšího resortního seznamu zaměstnání. Správnosti tohoto zařazení nasvědčuje ostatně i obsah výše již popsané pracovní náplně funkce samostatného důlního měřiče, kde převažují především práce kontrolní, řídící a další práce technickoadministrativního charakteru. Nepochybně sem také patřily důlně měřičské práce na přidělovaném důlním úseku jako součást (nejcharakterističtější) zaměstnání důlního měřiče či samostatného důlního měřiče (znalec rozdílnost v označení stěžovatelovy funkce jako měřiče úseku či samostatného důlního měřiče označil za záležitost nepodstatnou). Z důkazů v řízení provedených, ať již výpovědi stěžovatele či výpovědi všech čtyř krajským soudem slyšených svědků a v neposlední řadě též znaleckého posudku znalce z oboru m. j. těžby, odvětví těžby nerostů, prof. JUDr. Ing. R. M., CSc. vyplynulo, že tento druh činnosti důlního měřiče byl též prací fyzickou, současně však prací technickohospodářskou. Nutno zdůraznit, že znalec k této otázce ve svém posudku, jeho doplňku i výpovědi před soudem uvedl, že vzdor této skutečnosti zůstává práce důlního měřiče svým charakterem prací technika, na niž jsou kladeny značné kvalifikační požadavky, neboť důlní měřič odpovídá za prováděné měřičské práce v dole, vytyčuje a následně kontroluje dodržení směru ražených důlních děl, zaměřuje zarážky dobývek, komínů a pomocných důlních děl, kontroluje dodržování rozměrů ochranných pilířů,

celíků, provádění řádné měsíční odebírky, případně mimořádné odebírky, a to jako podklad pro důlně měřičskou dokumentaci a pro výpočet objemu vyrubané horniny. Na povrchu v důlně měřičské kanceláři provedená měření za pomocí výpočetní techniky vyhodnocuje a výsledky zakresluje do základní důlní mapy. I když je tato funkce vykonávána v převážné většině v podzemí a v menším rozsahu (znalec uvedl cca 30 % fondu pracovní doby) na povrchu, nelze důlního měřiče zaměňovat ani ztotožňovat s dělníkem pracujícím na úseku důlního měřičství (figurantem), který pracuje v dělnické profesi a nemusí mít pro výkon své práce žádnou kvalifikaci. Znalec rovněž zdůraznil k otázce, zda práce důlního měřiče je prací manuelní či administrativní, že takové rozlišení nelze vést, neboť jde celkově o odbornou práci, kdy i v podzemí dolu důlní měřič pracuje se složitými přístroji a i tato jeho práce je především odborná. Ani žádný ze svědků nepotvrdil, že by charakterem mohla práce důlního měřiče být pokládána za práci v oboru dělník – horník, svědek L. L. uvedl, že by práci charakterizoval jako koordinační a zčásti i jako práci fyzickou, svědek F. K. uvedl, že by ji zařadil pod pojem „práce v oboru důlního měřičství, větrání a geologie“, svědek K. Š. uvedl, že práci důlního měřiče spíše charakterizuje popis: „Vykonává práci v oboru důlního měřičství“ než charakteristika: „Koordinace, řízení a kontrola důlně geologických prací“.

Na základě těchto skutečností má Nejvyšší správní soud za to, že práci důlního měřiče nelze ztotožňovat se zaměstnáním horník – dělník či dělník v geologickém průzkumu, které je uvedeno v seznamu zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech v příloze č. 2 nařízení vlády ČSSR č. 117/1988 Sb., neboť se jedná o práci technickohospodářského pracovníka.

Na tomto místě je nutno uvést, že podle § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb., zaměstnání technickohospodářských pracovníků hlubinných dolů lze zařadit do I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí hlubinných dolech, jestliže se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. V tomto směru z výpovědi slyšených svědků a především pak vyjádření znalce JUDr. Ing. R. M., CSc. vyplynulo, že práce důlního měřiče byla soustavně a převážně (z větší části) vykonávána na pracovišti v dole. Naproti tomu zde stojí písemné stanovisko zaměstnavatele, který takový závěr zpochybňuje, částečně podpořené potvrzením Uranových dolů Příbram ze dne 21. 7. 1987, v němž jsou stěžovateli potvrzovány odpracované a odfárané pracovní směny. Z tohoto přehledu je patrné, že z odpracovaných pracovních směn v letech 1974 až 1987 nefáral v každé odpracované směně, počet směn odfáraných převyšuje polovinu směn odpracovaných, přičemž je nutno brát v úvahu, že i ve dnech, kdy stěžovatel fáral do dolu, neodpracoval celou část pracovní směny v podzemí. Zaměstnavatel na základě zjištění zaměstnanců organizace, kteří dokázali posoudit skutečný průběh fárání a doby strávené v podzemí u jednotlivých profesí, vyhodnotil tuto otázku v neprospěch možnosti zařazení stěžovatelova zaměstnání do kategorie I. AA. Jak již bylo zdůrazněno v předchozí části tohoto rozsudku, mohly soudy podle výsledku dokazování vyslovit, že pracovník splňuje podmínky pro zařazení do výhodnější pracovní kategorie. Takový postup přichází v úvahu tehdy, pokud by to bylo pro posouzení věci podstatné. Nejvyšší správní soud však v projednávané věci pokládal další dokazování v tomto směru za nadbytečné, neboť z hlediska nároku na poskytnutí mimořádného starobního důchodu některým horníkům podle nařízení vlády č. 557/1990 Sb. není tato skutečnost rozhodující. I kdyby bylo prokázáno, že jde o

zaměstnání se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů, ne všechna taková zaměstnání (I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech) byla podřazena pod ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. Sem byla zařazena jen ta, která jsou uvedena pod č. 1 až 7 a 11 opakovaně již zmíněné přílohy č. 2 k nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Žádné ze zde uvedených zaměstnání stěžovatel nevykonával; pokud se dovolával podřazení pod č. 3 tohoto seznamu, bylo již vysvětleno, že jeho práce technika – důlního měřiče nemohla být pokládána za práci horníka – dělníka, vrtného dělníka, vzorkaře, dělníka v geologickém průzkumu či karotážníka, jak bezpečně vyplynulo z provedených důkazů.

Nejvyšší správní soud pro úplnost dodává, že pro posouzení věci je pak nepodstatné, že u popisu pracovní činnosti náležející k zaměstnáním zařazeným pod bodem č. 3 k příloze č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. je m. j. uvedeno, že jde o práce v oboru důlního měřičství. Tato charakteristika se vztahuje totiž a jen právě ke zde vyjmenovaným zaměstnáním, totiž horník - dělník, a dalších. Je nepochybné, že stěžovatel jako důlní měřič vykonával práce rovněž v oboru důlního měřičství, nikoliv však z pozice zaměstnání uvedených pod bodem č. 3 citované přílohy. V tomto ohledu lze dokazování krajského soudu zaměřené tímto směrem označit za přinejmenším nadbytečné, neboť nebylo pochyb o tom, že stěžovatelova práce patřila do oboru důlního měřičství.

Nejvyšší správní soud proto na tomto místě uzavírá, že stěžovateli se nepodařilo prokázat, že by jeho technickohospodářské zaměstnání důlního měřiče (samostatného důlního měřiče), které vykonával v období od 15. 8. 1974 do 31. 5. 1987, mělo být zařazeno pod č. 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. V takto vybraném zaměstnání byl stěžovatel pracovně zařazen jen v období od 2. 6. 1972 do 14. 8. 1974 a od 1. 6. 1987 do 31. 12. 1990, (v počtu 6 roků a 23 dnů), což bylo od počátku mezi účastníky nesporné. Jelikož součet těchto dob nedosahuje zákonným předpisem požadovaných 10 roků, pak žalované nezbylo, než napadeným rozhodnutím žádost stěžovatele o starobní důchod pro nesplnění podmínek nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb. zamítnout.

Krajský soud v Praze se tedy nedopustil nesprávného posouzení právní otázky, pokud dospěl ke shodnému závěru jako Nejvyšší správní soud, a nedopustil se ani takové vady řízení, která by měla vliv na zákonnost rozhodnutí o věci samé, jak mu bylo stěžovatelem vytýkáno, i když lze připustit, že odůvodnění jeho rozsudku bylo na samé hranici přezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Nutno uvést rovněž, že některé dílčí námitky stěžovatele uplatněné v kasační stížnosti, například námitka vytýkající absenci vzájemného hodnocení provedených důkazů či námitka neobvyklosti postupu soudu, který odročil jednání za účelem vyhlášení rozsudku a poté se vzdor tomu rozhodl v řízení pokračovat nařízením znaleckého posudku, či námitka, že soud v závěru rozsudku konstatoval nesplnění podmínek ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 557/1990 Sb., ačkoliv toto ustanovení na posuzovaný případ nedopadá, byly důvodnými, nicméně nejednalo se o taková pochybení ze strany krajského soudu, pro které by musel Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení, když v meritu věci se Nejvyšší správní soud se závěry krajského soudu ztotožnil a výsledkem zrušení jeho rozsudku by mohl být jen rozsudek stejný, jen lépe odůvodněný.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná a proto ji v souladu s ustanovením § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl. O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1, 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení, které mu vznikly. Žalovanému správnímu orgánu, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku, nelze náhradu nákladů v souladu s ustanovením § 60 odst. 2 s. ř. s. přiznat; ostatně podle obsahu spisu mu žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. prosince 2012

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu